

लोकबहादुर थापामगरको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो
वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ता
यामकुमारी राना
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर
२०६९

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षकी छात्रा यामकुमारी रानाले दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि मेरा निर्देशनमा लोकबहादुर थापामगरको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको शोधकार्य सम्पन्न गरेकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
राधिका देवी गुरागाई
(शिक्षण सहायक करार)
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर

मिति : २०६९/६/२४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पसकी छात्रा यामकुमारी रानाले त्रि.वि., स्नातकोत्तर तहमा नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको लोकबहादुर थापामगरको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम	हस्ताक्षर
१) प्रा.डा. देवीप्रसाद गौतम (विभागीय प्रमुख)
२) राधिका देवी गुरागाई (शोध निर्देशक)
३) प्रा. केशव तिवारी (बाह्य परीक्षक)

मिति : २०६९/६/

कृतज्ञताज्ञापन

लोकबहादुर थापामगरको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत स्नातकोत्तर तहको दोस्रो वर्षको दशौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु राधिका देवी गुरागाई ज्यूको निर्देशनमा तयार पारेकी छु । आफ्नो कार्य व्यस्ततालाई परवाह नगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा प्रेमपूर्वक उचित सल्लाह सुभाष र ज्ञान दिई सहयोग गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु प्रति आफू ऋणी भएको आत्मसात गर्दै हार्दिक आभार एवम् कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

मैले तयार पारी बुझाएको शोध प्रस्तावलाई विभागीय स्वीकृत दिई प्रस्तुत शोधपत्र लेख्ने सुअवसर प्रदान गर्नुहुने त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभागका विभागीय प्रमुखज्यू प्रति आभार व्यक्त गर्दछु । पर्याप्त मात्रामा सहयोग गर्नुहुने मेरा शोधनायक श्री लोकबहादुर थापामगरलाई आभार प्रकट गर्दछु । मेरो पढाइको वर्तमान क्षणसम्म हार्दिक उत्प्रेरणा र माया दिदै पढाइको अवसर जुटाउनुहुने मेरा पूज्य बुबा श्री दिलबहादुर राना, आमा टीकीसरा राना, दाजुहरू भीम राना, श्याम राना, मोहन राना, निमेश राना र भाईहरू कृष्ण राना, कुमार राना प्रति कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । शोधपत्रको सामग्री सङ्कलन र अध्ययन कार्यमा पुस्तकालय सुविधा प्रदान गरी विभिन्न पुस्तक र पत्रपत्रिका उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने त्रि.वि. पुस्तकालय कीर्तिपुरका सम्पूर्ण कर्मचारीहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । शोधपत्र लेखनकै क्रममा आफ्नो अनुभव बाड्ने सरसहयोग गर्ने मित्रहरू भूवन थापा, मेख राना, रेबु राईलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै शोधपत्रको साफी एवम् टङ्कन कार्यमा सघाउने 'जी' कम्प्युटर सेन्टर, कीर्तिपुरलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शैक्षिक सत्र : २०६५/०६६

क्रमाङ्क : २२३

मिति : २०६९/०५/२४

.....
यामकुमारी राना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर

विषयसूची

	पृष्ठ
पहिलो परिच्छेद	
शोध परिचय	१-६
१.१ विषय परिचय	२
१.२ समस्याकथन	२
१.३ शोधपत्रको उद्देश्य	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
१.५ शोधकार्यको औचित्य	५
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.७ शोधविधि	५
१.८ शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद	
लोकबहादुर थापामगरको जीवनी	७-१९
२.१ जन्म र जन्मस्थान	७
२.२ बाल्यावस्था	७
२.३ शिक्षा दीक्षा	८
२.३.१ विद्यालय शिक्षा	८
२.३.२ उच्चशिक्षा	९
२.४ पारिवारिक पृष्ठभूमि	९
२.५ विवाह र सन्तान	१०
२.६ पारिवारिक आर्थिक अवस्था	११
२.७ पेसा व्यवसाय / कार्यक्षेत्र	१२
२.८ रुचि तथा स्वभाव	१३
२.९ लेखन प्रेरणा र प्रभाव	१४
२.९.१ साहित्यिक लेखन	१४
२.९.२ साहित्येतर लेखन तथा कृतिहरू	१६
२.१० राजनीतिक जीवन	१७
२.११ भ्रमण	१८
२.१२ पुरस्कार तथा सम्मानहरू	१८

तेस्रो परिच्छेद

लोकबहादुर थापामगरको व्यक्तित्व

२०-३५

३.१	पृष्ठभूमि	२०
३.२	लोकबहादुर थापाको व्यक्तित्व	२०
३.२.१	निजी व्यक्तित्व	२०
३.२.१.१	बाह्य व्यक्तित्व	२१
३.२.१.२	आन्तरिक व्यक्तित्व	२१
३.२.२	सार्वजनिक व्यक्तित्व	२१
३.२.२.१	साहित्यिक व्यक्तित्व	२२
३.२.२.२	गीतकार व्यक्तित्व	२२
३.२.२.३	कवि व्यक्तित्व	२३
३.२.२.४	उपन्यासकार व्यक्तित्व	२४
३.२.२.५	नाटककार व्यक्तित्व	२५
३.२.२.६	निबन्धकार व्यक्तित्व	२६
३.२.२.७	जीवनीकार व्यक्तित्व	२६
३.२.२.८	अनुवादक व्यक्तित्व	२७
३.२.२.९	सम्पादक तथा प्रकाशक व्यक्तित्व	२८
३.२.३	साहित्येतर व्यक्तित्व	२९
३.२.३.१	समाजसेवी व्यक्तित्व:	२९
३.२.३.२	राजनीतिक जीवन	३१
३.२.३.३	व्याकरणकार व्यक्तित्व:	३२
३.२.३.४	शिक्षक व्यक्तित्व	३४
३.२.३.५	बहुभाषिक व्यक्तित्व	३४

चौथो परिच्छेद

लोकबहादुर थापामगरको साहित्यिक यात्रा र प्रवृत्ति

३६-४३

४.१	परिचय	३६
४.२	लोकबहादुर थापामगरको कृति विवरण	३६
४.३	लोकबहादुर थापामगरको साहित्यिक यात्रा	३७
४.४	लोकबहादुर थापामगरको साहित्यिक प्रवृत्ति	४०

पाँचौं परिच्छेद

लोकबहादुर थापामगरको कृतिहरुको विश्लेषण

४४-८६

५.१	‘मगराँती साहित्यका आदि कवि जीतवहादुर सिञ्जाली र रेखबहादुर थापामगर’को कृतिको विश्लेषण	
५.१.१	परिचय	४४
५.१.२	विषयवस्तुको संयोजन	४५
५.२	‘बूढो घर’ कविता सङ्ग्रहको अध्ययन	५१
५.२.१	शीर्षक विधान	५१
५.२.२	संरचना	५२
५.२.३	विषयवस्तु वा भाव विधान	५३
५.२.४	लय विधान	६६
५.२.५	कथन पद्धति	६८
५.२.६	बिम्ब / प्रतीक र अलङ्कार विधान	६८
५.२.७	भाषाशैली	७१
५.३	‘बालककाल’ उपन्यासको अध्ययन	७२
५.३.१	परिचय	७२
५.३.२	कथानक	७३
५.३.३	चरित्रचित्रण / पात्रविधान	७४
५.३.४	देश, काल, वातावरण / परिवेश	८१
५.३.५	दृष्टिबिन्दु	८२
५.३.६	भाषाशैली	८३
५.३.७	उद्देश्य	८५

छैटौं परिच्छेद

उपसंहार

८७-९०

परिशिष्ट

सन्दर्भग्रन्थ सूची

सङ्क्षेपीकृत सूची

क्या.	:	क्याप्टेन
क्र.सं.	:	क्रमसंख्या
गा.वि.स.	:	गाउँ विकास समिति
जि.प.	:	जिल्ला पञ्चायत
त्रि.वि.	:	त्रिभुवन विश्वविद्यालय
ने.प्र.प्र.	:	नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान
नि.मा.वि.	:	निम्न माध्यमिक विद्यालय
पृ.	:	पृष्ठ
पृ.ना.	:	पृथ्वी नारायण
भू.पू.	:	भूतपूर्व
मा.वि.	:	माध्यमिक विद्यालय
सम्पा.	:	सम्पादन
स्व.	:	स्वर्गीय
सु.	:	सुब्दार